Hybrid CoE
The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats

EDUSKUNNAN HALLINTOVALIOKUNTA 12.11.2021

Asia: VNS 4/2021 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Asiantuntijalausunto: Tutkimus- ja analyysifunktion johtaja Hanna Smith (VTT)

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus (Hybrid CoE)

Sisäisen turvallisuuden selonteko nostaa esille keskeisiä asioita toimintaympäristömme muutokseen liittyen kuten globaalit haasteet, suurvaltojen keskinäisten suhteiden muutokset, teknologian tuomat muutokset, syrjäytymisen, sosiaalisen pahoinvoinnin ja moniongelmaisuuden uudet kasvot, epäterveen polarisaation, vihapuheen yleistymisen ja verkottuneen sekä kansainvälisen rikollisuuden. Selonteko toteaa että ”Globaalin turvallisuusympäristön muuttuessa perinteiset uhat pysyvät, mutta muuttuvat yhä monimutkaisemmiksi – samaan aikaan kokonaan uudet uhat haastavat viranomaistoimintaa.” (4.1.14.). Se ei kuitenkaan avaa kattavasti, mitä tarkoitetaan uusilla uhilla.

Hybridivaikuttaminen (uhat) nostetaan esille vasta kohdassa 4.2.6 osana vakavia ja laajoja mahdollisia häiriöitä. Selonteko toteaa ” Hybridivaikuttaminen on lisääntynyt ja sen keinovalikoima on laaja. Siihen kuuluu muun muassa poliittisia, diplomaattisia, taloudellisia ja sotilaallisia keinoja sekä informaatio- ja kybervaikuttamista. Hybridivaikuttamiseen voidaan käyttää myös muuttoliikettä, pakolaisia tai hybridivaikuttamista toteuttavien maiden kansalaisia muissa maissa. ”

Näin selonteko jää kovin suppeaksi hybridiuhkien osalta. Hybridiuhat olisi erityisesti pitänyt linkittää suoraan toimintaympäristömme muutokseen, jonka johdosta hybridiuhkatoiminnalla on laaja keinovalikoima sekä monia sellaisia mahdollisuuksia häiritä ja vaikuttaa, mitä ei ole otettu kaikessa viranomaistoiminnassa tai lainsäädännössä vielä huomioon.

Hybridiuhista puhuminen nähdään usein jotenkin vaikeana tai hankalana. Näin ei asian pitäisi olla. Hybridiuhat ovat erityisesti sisäisen turvallisuuden asia. Koko ajan saadaan lisää tietoa erilaisista häirintä ja vaikuttamisyrityksistä niin Suomessa kuin EUn jäsenvaltioissa. Hybridiuhat eivät ole nouseva trendi vaan arkipäivän tosiasia. Ne pyrkivät haavoittamaan ja haastamaan lähtökohtaisesti demokraattisia valtiojärjestelmiä, vaikuttamaan päätöksentekoon ja luomaan vaikeasti hahmotettavia ja hallittavia tilanteita monenlaisen erilaisen toiminnan yhdistelmänä.

Kuluneen viikon aikana Valko-Venäjän ja Puolan rajalla on ollut suurta jännitettä, kun Valko-Venäjä on laittanut hybridioperaation käyntiin Venäjän tukemana. Operaatiossa on käytetty disinformaatiota, niin siellä, mistä pakolaisia on haettu, kuin sitten EU jäsenvaltioihin päin. Valko-Venäjän ja Venäjän turvallisuuspalvelu on ollut aktiivinen operaation logistiikassa. Operaatio iskee erityisesti EU-jäsenvaltioiden arvoihin ja normeihin. Siinä haetaan yhteiskunnan polarisaatiota EUn jäsenvaltioissa, halutaan saada EUn yhtenäisyys rikki, halutaan että rikomme omia lakejamme ja

hajotamme omaa normistoamme. Kun hybrdiuhkatoiminta on näin näkyvää, tilanne on jo eskaloitunut. Kokonaisuuteen liittyy myös uhkaukset kaasutoimitusten katkaisemisesta ja sotilaskaluston kuljettelu. Taustalla on Venäjä, joka nyt käyttää hyväkseen Valko-Venäjän tilannetta. Kokonaisuus on hyvä esimerkki siitä miten autoritäärinen valtio (tässä Venäjä) käyttää toista valtiota omien tarkoitusperiensä eteenpäin viemiseen. Kykyä käynnistää operaatio on rakennettu pitkään.

Valko-Venäjän toimet Venäjän tukemana osoittavat miten helposti ulkoinen toimija voi haastaa toisen valtion sisäisen turvallisuuden. Sisäinen ja ulkoinen turvallisuus kietoutuvat yhä tiukemmin toisiinsa. Kaikkia toimintaympäristömme muutoksia voidaan käyttää hyväksi.

Selonteko nostaa hyvin esille, mitä Suomessa tulisi tehdä toiminnan parantamiseksi. Se, miten hybridiuhkien tuomat haasteet ja miten ulkoinen ja sisäinen turvallisuus kietoutuvat yhteen, tulisi tuoda vahvemmin esille. Ilman sitä voi olla vaikeata suunnitella toimintaa ja sitä määrittäviä lakeja ennakoiviksi. Sisäisen turvallisuuden tulevaisuuden visiossa tulisi selkeästi tunnistaa sisäisen turvallisuuden viranomaisten vastuut hybridiuhkan toteutumisen eriasteissa (hybridihäirintä, hybridivaikuttaminen,hybridioperaatiot, hybridisodankäynti).